

ОНЛАЙН ОБУЧЕНИЕТО ПО „ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ“ В УЧИЛИЩАТА

Филип Шабански

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Пандемията от коронавирус застави училищата в повечето развити страни да възприемат онлайн обучението като единствена форма на обучение. В рамките само на няколко дни учителите трябваше да преминат към тази нова форма на преподаване, което да позволи учебната година да приключи нормално и учениците да усвоят необходимите умения. Целта на настоящия текст е да обобщи добрите практики на учителите по физическо възпитание и спорт в училищата в различните държави. Основният метод на изследване е обзорът на научната литература в тази област. Прави се изводът, че онлайн обучението по физическа култура и спорт на учениците може да се превърне в ефективна форма на преподаване, която да се използва самостоятелно или като допълнение към конвенционалното обучение.

Ключови думи: физическо възпитание; дистанционно обучение; онлайн преподаване

Увод

С избухването на епидемията от коронавирус онлайн обучението от изключение се превърна в практика на учениците и студентите във всички засегнати страни (Valchev, 2020). Поставя се въпросът как физическото възпитание се вмести в тази нова форма на обучение (Daum, 2012; Daum & Buschner, 2014). Часовете по физическа култура в училищата са най-важният фактор за осигуряването на изискването децата да бъдат активни поне в рамките на един час всеки ден. След въвеждането на задължителната карантина учениците останаха вкъщи, вместо да посещават училището всеки ден. Това означава прекъсване на възможността да имат часове по физическа култура или конвенционално структуриран учебен процес с часове и междучасия.

В научната литература отдавна е изяснена необходимостта от създаване на мотивация и умения в областта на активното движение и спорта в ранна детска възраст, които да бъдат запазени през целия живот (Juniu, 2011). В условията на пандемията децата не само са лишени от възможността да спортуват в училище, но са принудени да остават неподвижни в затворена среда през основната част от деня. В училище те се движат между класните стаи и в двора. При дистанционното обучение обаче прекарват времето си, седнали пред монитора на мобилното

устройство. Невъзможността да излизат навън, както и заетостта на родителите, които работят от вкъщи дистанционно, стимулира децата да стоят неподвижни пред монитора дори и през почивките. Ето защо е много важно учителите по физическо възпитание и спорт да имат необходимата квалификация да преподават в тази коренно различна среда както за тях, така и за учениците.

Цел и задачи

Като се има предвид, че: 1) онлайн образованието се превърна в основен метод на преподаване през периода март – юли 2020 г., 2) нарастване на значението на онлайн образованието е тенденция, която се проявява във все повече развити страни, включително и в България, и 3) огромната част от българските учители са все още недостатъчно запознати с тази нова форма на образование, целта на настоящия текст е да се направи литературен обзор на научната литература, свързана с онлайн образованието въобще и в частност образованието по предмета „Физическо възпитание и спорт“ в училищата. Авторът си поставя две основни задачи, а именно: да анализира дефинициите на онлайн образованието и да обобщи добрите практики в тази област.

Основните методи на изследване са методите на анализа и на синтеза. Обект на анализ са 23 литературни източника на български и английски език. Всички тези източници са публикувани сравнително скоро, а някои от тях – дори през 2020 г., когато онлайн образованието застана в центъра на вниманието на учените от цял свят във връзка със затварянето на училищата. В болшинството от източниците се използват качествени, а не количествени методи на изследване, което се обяснява с актуалността на проблема и с факта, че все още в научната литература не са натрупани достатъчно данни за осъществяването на количествени анализи.

Интерпретиране на резултатите

Под понятието „дистанционно обучение“ се разбират различни модели на обучение, при които съществува физическа отдалеченост между преподавателя и обучаемия. Иво Пиперков смята, че „дистанционното обучение може да се разглежда като образователна система, в която цялостната образователна програма за деца или възрастни се осъществява извън традиционните присъствени, групово ориентирани програми. Тази система има своите закони на дидактичната структура и оригинални собствени управленски административни услуги“ (Piperkov, 2020).

Според някои учени моделът на дистанционното обучение трябва да следва строго взаимодействието между учител и ученик, характерно за традиционното обучение (Forsayt, 2012). Според други обаче липсата на връзка в реално време не намалява ефективността на обучението.

Съществуват два основни начина на дистанционно обучение: модел на кореспонденцията и модел на интернет базираното образование. Докато първият модел е основан на използването на печатни технологии, вторият се базира на мно-

гообразие от средства за комуникации, предлагани в световната мрежа. Разликата между двата модела е толкова голяма, че дава основание на някои изследователи да правят разлика между дистанционното и онлайн обучението, докато други автори разглеждат онлайн обучението като вид дистанционно обучение.

Онлайн обучението е познато и прилагано в училищата на развитите страни дълги години преди избухването на пандемията от коронавируса. Според изследване на Алън и Сиймън например в училищата на САЩ в началото на XXI век се срещат четири форми на обучение: традиционно (0% онлайн), частично онлайн (1 – 29% онлайн), смесено (30 – 79% онлайн) и онлайн (повече от 80 % онлайн) (Allen & Seaman, 2012).

Историята на онлайн образованието в българските училища започва едва през 2016 г., когато се приема Законът за предучилищното и училищното образование. Следва да се отбележи, че в българското законодателство не се прави разлика между дистанционното и онлайн образованието, а се говори най-общо само за дистанционно образование. Тази форма на обучение е регламентирана за учениците в средната и гимназиалната степен. Допустима е за ученици, които не могат да посещават училище поради здравословни причини, или за такива, които пребивават продължително време в чужбина по семейни причини. Отнася се и за децата със специални потребности. Ако ученикът е на лечение в чужбина за период над 30 дни, дистанционната форма се прилага и за класовете от първи до четвърти, включително. Не съществуват данни относно броя на учениците, обхванати от дистанционното обучение преди избухването на пандемията от коронавирус, но по експертни оценки този брой е незначителен (Stamatov, 2020).

Според повечето изследователи най-често срещаният способ на преподаване в областта на физическото възпитание и спорта е конвенционалният (Devore, 2020). Една от причините за това вероятно са основните изисквания към учителя при онлайн обучението, а именно:

- 1) да умее да печата бързо;
- 2) да седи продължително време пред компютъра;
- 3) да влага значително време в оценяването на учениците и
- 4) да умее да комуникира в различни формати с учениците.

Тези умения като че ли са в такова противоречие с традиционното схващане за учителя по физическо възпитание, че според някои учени онлайн обучението по този предмет е един „оксиморон“, тоест явление от взаимно изключващи се елементи (Mohnsen, 2012).

Според Гоуд и Джоунс „онлайн обучението по физическо възпитание представява съвкупност от предизвикателства, чрез които традиционното обучение се трансформира в нова форма на обучение в ерата на дигитализацията, запазвайки всички изисквания, норми и стандарти на традиционното обучение“ (Goad & Jones, 2017).

Таблица 1. Предимства и недостатъци на синхронното и асинхронното преподаване

	Виртуално обучение	Асинхронно преподаване
Предимства	Преподавателят може да общува с учениците в реално време.	Учениците имат по-голяма свобода да изберат времето, през което ще се обучават.
	Учителят може да дава указания и да прави забележки в момента на извършването на упражнението.	Учениците сами избират темпото на усвояване на уроците – могат да посветят повече време на трудните неща и да преминат по-бързо през по-леките уроци.
	Учениците са по-мотивирани да задават въпроси и да участват в учебния процес.	
Недостатъци	Учениците имат по-малка свобода да изберат времето, през което ще се занимават със спорт.	Учениците трябва да са по-дисциплинарни, за да не изостават с материала.
	Учениците трябва да имат интернет и необходимите крайни устройства.	Те имат по-малко възможности за общуване с преподавателя.
	Учениците трябва да имат умения в използването на съответните технологии.	Учениците трябва да чакат сравнително по-дълго време, за да получат оценка и инструкции от учителя.

От своя страна, онлайн обучението може да се раздели на два основни вида. Първият е известен още като „виртуална класна стая“. При този вид всяко дете трябва да има крайно устройство и интернет. Вторият вариант се нарича асинхронно преподаване. То се използва за наваксване на материала и при проектното обучение, когато учениците се подготвят предварително по някаква тема. Приликите и разликите между двата вида онлайн обучение са представени в таблица 1.

Според Хидър основното предизвикателство при онлайн обучението по физическо възпитание е използването на разнообразни методи, които да задържат интереса на учениците (Gillin, 2020). Възможно е например гледането на видеоклип да се съчетае с презентация на слайдове, а след това – с осъществяването на жива връзка и обсъждане на изгледаните материали. За съжаление, посочените методи предполагат отново липсата на физическа активност на обучаемите. Ето защо онлайн програмите следва да поставят основния акцент върху движението.

За учениците е особено важно да формират още от най-ранна възраст убеждението, че трябва да бъдат физически активни. Според повечето изследователи това може да се постигне по няколко начина.

– Включване на въпрос или кратка анкета към учениците за това какви физически упражнения и движения са извършвали в рамките на определено време.

- Създаване на общ форум, в който учениците да разказват своята история и примери за това как са били активни в условията на пандемията на коронавируса.

- Въвеждане на състезания между учениците кой ще направи повече стъпки или ще бъде активен най-дълго време.

- Окуражаване на учениците да правят десетминутни почивки с упражнения по техен избор след завършването на виртуалните уроци по останалите предмети.

- Стимулиране децата да създават кратки (1 – 2-минутни) клипчета с упражненията, които правят, и споделянето на тези клипчета с техните съученици.

- Качване на видео с разяснения какви трябва да бъдат бюрото и столът на учениците, както и какви са изискванията за правилна стойка (това видео трябва по възможност да бъде гледано и от родителите)

Според Килиън е много важен подходът на учителя при преминаването от конвенционално към онлайн обучение: „Това не е нормален училищен час по физическо възпитание в рамките на 45 минути, през които ученикът трябва да се оцени. Целта е да се намери начин същият ученик да бъде активен въпреки през това време. Един от възможните начини за това е обучаемият да повярва, че часът по физическо възпитание ще му помогне да се чувства по-добре в условията на затворената домашна среда и ще способства за постигането на по-добри резултати и по останалите предмети“ (Miller, 2020).

Положителни примери за новаторски идеи в условията на прехода към онлайн обучение се намират и в българските училища. Според учителя Филипов „в духа на образователните практики темата за дистанционното обучение по физическо възпитание подобава да се започне с преговор. За това колко е важна физкултурата“. Затова преподавателят се старее по оригинален начин да убеди учениците да спортуват: „Физически акт е дори сутринта, когато си отваряш очите, когато казваш на мама, че я обичаш, когато се протегаш като котката на терасата. Физическият акт е присъствал в човешкото съществуване като начин на живот от първия негов миг до последния. Сега е времето, когато въпреки трябва да пеем, да сме весели, да философстваме, учейки всички плодове на обществознанието и познанието и много да спортуваме“ (Antonova, 2020).

Заклучение

Бъдещето вероятно принадлежи на смесеното присъствено и онлайн обучение. При извънредни обстоятелства като грипни ваканции училищата веднага може да преминават към онлайн обучение. Същото важи и за отделни ученици, които по различни причини не могат да присъстват физически в клас за по-дълго или кратко време. От Министерството на образованието и науката вече е внесен законопроект, който позволява до 20% от учебните часове след IV клас да се провеждат дистанционно. Това означава по един час дневно. Този вариант е подходящ за училищата на двусменен режим, при което децата да не стоят в училище рано сутрин или късно вечер.

В този контекст е особено важно учителите по физическо възпитание и спорт да натрупат необходимия опит и да усвоят нужните умения за ефективно преподаване от разстояние. Ефективността на учебния процес през следващите години със сигурност ще се повиши успоредно със събирането на данни за това кои методи и платформи работят най-добре. Изхождайки от уникалните специфики на физическото възпитание, учителите трябва добре да разбират ползите, трудностите и резултатите, които могат да очакват от учениците. Особено полезно в тази област би се оказало придобиването на подобни умения и знания още в университета, както и публикуването на наръчници и стандарти за обучението по физическо възпитание и спорт в условията на онлайн и смесено обучение.

БЕЛЕЖКИ

1. Антонова, И. (2020). В час по физическо във виртуалното пространство, <https://www.bnr.bg/vidin/post/101255157/kak-proticha-obuchenieto-po-fizicheskovo-vav-virtualnoto-prostranstvo>.
2. Вълчев, К. (2020). В бъдеще електронното образование ще допълва присъственото, <https://www.investor.bg/obrazovanie/466/a/vylchev-v-bydeshte-elektronnoto-obuchenie-shte-dopylva-prisystvenoto-306176/>
3. Стаматов, Д. (2020). Какъв е обхватът на дистанционното обучение в училищата? <https://www.investor.bg/obrazovanie/466/a/kakyv-da-e-obhvatyt-na-distancionnoto-obuchenie-v-uchilishtata-306069/>
4. Devore, B. (2020). Physical Education Teachers Guide to Begin Virtual Classwork, retrieved at <https://openphysed.org/wp-content/uploads/2020/03/TeachersTipsOnlineBrianD.pdf>
5. Gillin, H. (2020). Integrating Physical Into Distance Education, Texas A&M University College of Education & Human Development, retrieved at <https://today.tamu.edu/2020/04/08/integrating-physical-activity-into-distance-education/>
6. Miller, C. (2020). Quality online resources for physical education teachers. Retrieved from <https://phys.org/news/2020-04-quality-online-resources-physical-teachers.html>
7. Изследването е представено по време на 12. международна научна конференция „Съвременни тенденции на физическото възпитание и спорта“, организирана и провеждана от Департамента по спорт при СУ „Св. Климент Охридски“.

ЛИТЕРАТУРА

- Пиперков, И. (2020). Дистанционно обучение и комуникации, *Реторика и комуникации*. <http://rhetoric.bg/>
- Форсайт, Р. (2012). *За качеството на електронното обучение*. Софийски университет.

REFERENCES

- Piperkov, I. (2020). Distantionno obuchenie i komunikatsii, *Retorika i komunikatsii*. <http://rhetoric.bg>
- Forsayt, R. (2012). *Za kachestvoto na elektronnoto obuchenie*, Sofia: University of Sofia
- Allen, E. & Seaman. (2012). *Changing Course Ten years of Tracking Online Education in The United States*. Sloan Center for Online Education.
- Daum, D. (2012). *Physical education teacher educator's attitudes toward and understanding of online physical education*. USA: University of Illinois, Urbana-Champaign, Ill.
- Daum, D. & Buschner, C. (2014). Research on teaching blended and online physical education. *Handbook of Research on K-12 Online and Blended Learning*.
- Goad, T. & Jones, E. (2017). Training Online Physical Educators: A Phenomenological Case Study. *Education Research International*.
- Juniu, S. (2011). Pedagogical uses of technology in physical education. *The Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, vol. 82.
- Mohsen, B. (2012). Implementing online physical education. *The Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, vol. 83, no.2.

ONLINE TEACHING OF PHYSICAL EDUCATION IN SCHOOL

Abstract. The COVID-19 Pandemic has forced schools in most developed countries to accept online learning as the only form of education. In just a few days, teachers had to move to this new form of teaching, which would allow the school year to end normally and students to acquire the necessary skills. The purpose of this text is to summarize the good practices of physical education and sports teachers in schools in different countries. The main research method is the review of the scientific literature in this field. It is concluded that online physical education and sports for school students can become an effective form of teaching that can be used alone or in addition to conventional learning.

Keywords: physical education; distance education; online teaching

✉ **Dr. Philip Shabanski, Assist. Prof.**

ORCID ID: 0000-0002-2916-3896

Department of Sports

University of Sofia

Sofia, Bulgaria

Email: fshabanski@yahoo.com